

РЕЦЕНЗІЇ

ФРАНКОЗНАВЧИМИ СТЕЖКАМИ

Офіцинський Р. А. Іван Франко в історіографічному трикутнику: інтерпретації, джерела, взаємини: Монографія. – Ужгород: Гражда, 2011. – 248 с.

Ісак Ю. І. (Ужгород)

Минулого року побачила світ нова праця відомого ужгородського вченого, професора УжНУ, доктора історичних наук Романа Офіцинського «Іван Франко в історіографічному трикутнику: інтерпретації, джерела, взаємини». У ґрунтовній монографії автор підсумовує результати своєї роботи над франкознавчою тематикою, розпочатої ще в студентські роки під науковим керівництвом професора О. С. Мазурка.

Відзначимо одразу, що рецензована монографія вирізняється своїм привабливим зовнішнім виглядом. З різних сегментів першої сторінки обкладинки книги на читача дещо замислено і водночас запитально, навіть стривожено поглядає Іван Франко, образ якого втілено у портреті і пам'ятниках, створеними закарпатськими митцями. Позитивом є, безперечно, і вельми зручний для ока шрифт, яким надруковано текст.

Дослідницький діапазон автора вражає своєю широтою. Робота складається з низки сподіваних сюжетів, результати роботи над частиною з яких вже було оприлюднено раніше («Дебют Івана Франка в жанрі історико-біографічного нариса. Монографія «Життя Івана Федоровича і його часи»», «Археографічна діяльність Івана Франка у Науковому товаристві імені Тараса Шевченка у Львові»), інші ж – представляють собою перетин історіографічної та історичної проблематики у нових ракурсах (розділи «Виміри Франкової величі», «Закарпатське франкознавство у 1898-2011 роках», «Минуле Закарпаття у працях Івана Франка та його послідовників», «Іван Франко і Михайло Грушевський: взаємини корифеїв української нації», «Коментарі до п'ятдесятитомника Івана Франка і Леопольд ріттер фон Захер-Мазох»).

Р. А. Офіцинський на проблемному рівні дає відповіді на класичну тріаду: «якість розробки Іваном Франком вибраних пластів минулого, достовірність отриманих результатів, непоміченим перспективні розв'язки».

Деякі фрагменти пропонуваного дослідження раніше не були апробовані. Автор оприлюднив їх уперше, зі «спізненням у два десятиліття». Але, за словами самого автора, «старе вино, добре витримане – незрівняно ліпше й значно дорожче, ніж нашвидку, із поспіхом зроблене зі щойно зірваних грон» (с. 15).

Значною мірою автобіографічний характер має перший розділ книги – «Мої франкозна-

вчі стежки». Проте, він аж ніяк не виглядає зайвим, адже тут автор показує свою творчу лабораторію, окреслюючи віхи свого не завжди легкого і однолінійного шляху освоєння франкознавчої проблематики. Навіть досвідчені історіографи можуть відшукати для себе багато що повчального.

Р. А. Офіцинський виявляє значну пошану своєму першому науковому керівнику професору О. С. Мазурку, поділяючи, в основному, і його позиції у франкознавчій проблематиці. В цілому, дослідник простежив становлення і розвиток закарпатського франкознавства у період з 1898 по 2011 роки. Відомо, що наукове, у тому числі й історичне пізнання відбувається у постійному змаганні логіки і міфу. Вчений справедливо розвінчує багато міфів, витворених деякими представниками радянської, новітньої української і російської історіографії. Особливо характерною в цьому розрізі є критика міфу радянської історіографії про тривале особисте і світоглядне протистояння Івана Франка і Михайла Грушевського.

Науковець показує себе невтомним дослідником, чутливим до важливих теоретичних і методологічних новацій у фаховому історіописанні. Антропоцентрична методологія найбільш відомої історичної школи ХХ – початку ХХІ ст. – французької школи «Анналів» – справила на автора значний вплив. Втім, відчутною є орієнтація дослідника насамперед на конкретну історіографічну проблематику. Невимушений стиль автора, стрімкий внутрішній ритм оповіді співзвучні імпульсам ХХІ століття з його бурхливим інформаційним натиском, намаганням поставити під сумнів будь-які методологічні схеми, які дійсно часто не відповідають історичним реаліям.

Постать Каменяра постає на сторінках книги не тьмяним силуетом з минулого, а цілком реальним втіленням духу українського народу, відданим сином якого і був І. Франко. Образ «Великого українця», тиражований масовою культурою, різко контрастує з менталітетом українських політиків та інтелігенції з їх «очевидним дефіцитом відповідальності» за духовний стан суспільства (с. 23). Багатогранність таланту і діяльності Івана Франка висвітлюється науковцем у різних аспектах – джерелознавчому, історико-культурному, історіософському та історіографічному.

Логічно вписується у зміст роботи один з її завершальних фрагментів: «Іван Франко як історик. Робоча програма спецкурсу». Апробація результатів своїх наукових розробок у вузівській педагогічній практиці є не менш важливою, ніж їх публікація, наприклад у фаховій періодиці.

Висловимо і деякі зауваження. Можливо, окремі розділи роботи варто було б розширити (наприклад, розділ «Іван Франко і Михайло

Грушевський: взаємини корифеїв української нації») або деталізувати (розділ «Мої франкознавчі стежки»).

Загалом, поява рецензованої праці є важливим кроком у розвитку франкознавчих досліджень у Закарпатті, послуговуючи водночас виходу регіональних студій за рамки крайової історіографії.